

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ВНЗ УКРАЇНИ

Відображено загальний стан діяльності ВНЗ України, зокрема тенденції в динаміці: контингенту студентів у розрізі вступ/випуск, джерел фінансування, галузей освіти; кількості ВНЗ у розрізі рівнів акредитації, типів та форм власності; відтоку вітчизняних студентів за кордон та кількості іноземних студентів у вітчизняних вишах; кількісної та якісної характеристики викладацького складу; витрат на вищу освіту та витрат на фінансування одного студента, порівняно з витратами в інших країнах.

Практичну цінність містять результати ґрунтовного аналізу діяльності ВНЗ, які розкривають сучасний стан та тенденції розвитку ВНЗ в умовах трансформації системи вищої освіти України та її інтеграції у європейський освітній простір. Оцінка діяльності ВНЗ свідчить про те, що реорганізація системи вищої освіти, яка нині триває, уже дає свої плоди, головним з яких є зародження нових компетентностей вищів – самовивчення і саморозвитку навіть у кризових умовах. Представлені результати дослідження покращують розуміння стану і проблем діяльності ВНЗ, створюють підґрунтя для подальших розробок у сфері розбудови вітчизняної системи освіти та підвищення якості підготовки молодих фахівців.

Ключові слова: вища освіта; вищий навчальний заклад (ВНЗ); контингент студентів; витрати на освіту; управління ВНЗ.

Постановка проблеми. Україна, вступивши до третього тисячоліття як незалежна держава, розбудовує національну систему освіти. Основними пріоритетами в модернізації системи освіти є її демократизація, підвищення фундаментальності, використання найновіших технологій навчання, інтеграція різних форм і систем навчання. Стратегічним завданням державної освітньої політики в Україні є конкурентний вихід української освіти на ринок світових освітніх послуг, поглиблення міжнародного співробітництва. Освіта є основою соціального, політичного, економічного, духовного та культурного розвитку суспільства [2]. Тому дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку діяльності ВНЗ України є важливим чинником соціально-економічного прогресу. Становлення прозорої, якісної, визнаної світовою спільнотою вітчизняної системи освіти може стати найефективнішим засобом соціальних змін, необхідних для формування надійного економічного фундаменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем розвитку діяльності ВНЗ та напрямів підвищення ефективності управління вишами присвячені праці О.А. Грішньої, І.С. Каленюк, О.В. Кукліна, Р.С. Рожнєвої, І.А. Крупенної, Г.О. Райко. Основні напрями розвитку діяльності ВНЗ в умовах ринкової трансформації суспільства викладені в працях таких дослідників, як: М.З. Згуровський, І.М. Грищенко, В.І. Луговий, Ю.М. Ражкевич, А.В. Горбань, Т.В. Фініков, О.І. Шаров, також у публікаціях Центру дослідження суспільства. Разом з тим, стрімка трансформація середовища, в якому функціонують сучасні виші, вимагає постійного моніторингу стану та тенденцій розвитку ВНЗ.

Мета дослідження – оцінка економічної діяльності ВНЗ України, визначення проблем і тенденцій їхнього розвитку в умовах загальнодержавних трансформаційних процесів в освітній системі та становлення суспільства знань.

Викладення основного матеріалу. У розвинутих країнах держава виходить з того факту, що чим краща освітня підготовка робочої сили, тим значніша її роль у виробництві, тим менше в країні соціальних проблем, пов'язаних із безробіттям, бідністю, злочинністю тощо [2]. Дослідження економічної діяльності ВНЗ з точки зору управління та його впливу на ефективність їхніх результатів має велику практичну цінність у зв'язку з тим, що, по-перше, виявляє джерела та чинники економічного розвитку, по-друге, дає можливість вплинути на поведінку споживачів освітніх послуг як інвесторів ВНЗ.

Динаміка контингенту студентів в Україні в абсолютному виразі відображає як демографічні тенденції, що мали і мають місце в країні, так і ставлення з боку суспільства до вищої освіти. Тенденція неухи
їсті студентів, що мала місце з другої половини 1990-х рр. була, наса
України до масової вищої освіти. У той самий час, починаючи з 2008 р., у зв'язку з різким скороченням осіб відповідного віку, кількість студентів, що здобувають вищу освіту, почала зменшуватись.

Демографічна криза в Україні в останньому десятиріччі минулого століття, а саме різке падіння народжуваності, має зараз свої наслідки у вигляді скорочення кількості випускників середніх шкіл, тобто потенційних абітурієнтів.

Прогноз динаміки кількості абітурієнтів на основі динаміки народжуваності свідчить про можливість його зростання лише з 2019 р. і протягом 6–7 років приблизно на 5–8 % (рис. 1).

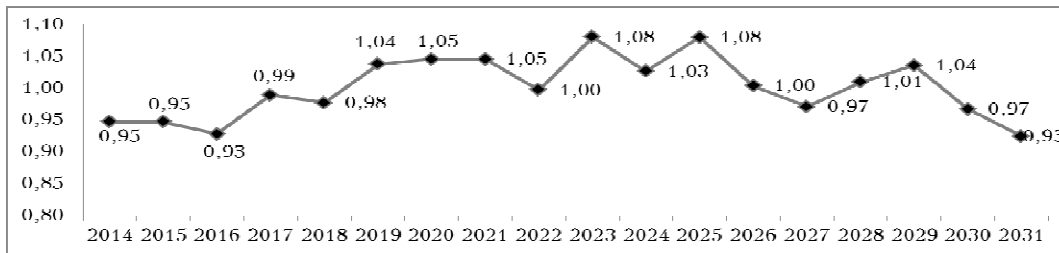

Рис. 1. Прогноз індексу кількості абітурієнтів ВНЗ України

Для об'єктивності відображення тенденцій розвитку діяльності ВНЗ України використано розподіл ВНЗ за рівнями акредитації (далі р. а.) на дві групи – ВНЗ I–II р. а. (коледжі, училища, технікуми) і III–IV р. а. (університети, академії, інститути), що діяв до набрання чинності нового Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.).

Протягом 2005–2014 рр. динаміка кількості ВНЗ мала тенденцію до зниження, з 951 ВНЗ у 2005 р. до 664 у 2014 р., тобто скорочено 287 закладів, або 30 %. Основною об'єктивною причиною зниження кількості ВНЗ є, безперечно, зниження контингенту студентів, динаміка якого за останні десять років знизилася на 38 %. Порівняння динаміки кількості студентів і кількості ВНЗ відображено на рисунку 2. Як бачимо, зниження було не пропорційним, з 2008 р. темпи зниження кількості студентів перевищили темпи зниження кількості ВНЗ і лише у 2014 р. вони практично вирівнялися, відображаючи об'єктивну залежність.

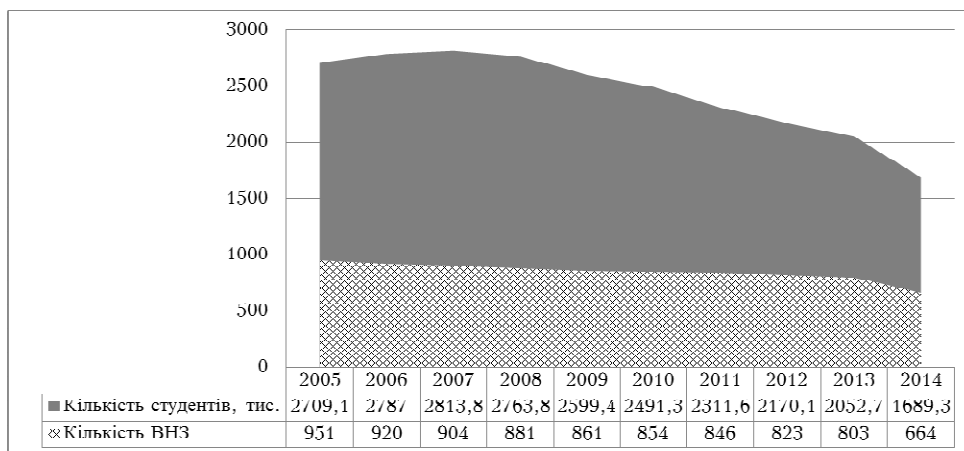

Рис. 2. Динаміка кількості студентів та ВНЗ

Що стосується динаміки кількості ВНЗ у розрізі рівнів акредитації, то зниження відбувалося рівномірно до загальної тенденції і пропорційно зниженню кількості студентів у закладах відповідних рівнів. Так кількість ВНЗ I–II р. а. знизилася за десять років на 36 % при зниженні контингенту студентів на 50 %, а ВНЗ III–V р. а. – на 20 % при зниженні контингенту на 35 %.

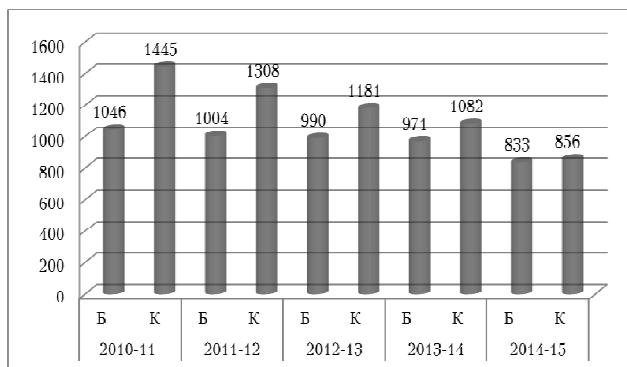
У 2014 р. в Україні діяли 664 ВНЗ. Їхня структура розподілилася таким чином: університети – 26,51 %; коледжі – 33,43 %; училища – 13,10 %; інститути – 9,94 %; технікуми – 8,89 %; академії – 8,13 %.

Найбільші втрати протягом 2007–2014 рр. мають технікуми (-68,6 %) та інститути, переважно приватної форми власності (-46,8 %). Найменше втратили в своїй кількості університети й академії – в середньому 6,8 %. Якщо розглядати динаміку кількості ВНЗ за формами власності, то слід зазначити, що з 664 закладів 331 (49,8 %) – державної; 189 (28,5 %) – комунальної та 144 (21,7 %) – приватної форми власності. Найбільшу частку серед державних займають університети (40,5 %), серед комунальних – училища (42,3 %); серед приватних – інститути (33,3 %). Найбільшого зменшення у своїй кількості зазнали технікуми (-56,78 %) та інститути (-52,63 %) державної та комунальної форми власності. Що

стосується ВНЗ приватної форми власності, то серед них найбільшого зменшення зазнали ВНЗ I–II р. а. та інститути (до 33 %). Найменше втратили у кількості університети та академії як державної, так і приватної форми власності (9–14 %).

Щодо регіонального аспекту діяльності ВНЗ необхідно підкреслити, що в структурі найбільшу частку займають столичні виші – 16,2 %, а також Харківські – 10,2 %, Дніпропетровські – 7,93 % та Львівські – 6,48 %. Інші регіони за кількістю ВНЗ розподілилися в структурі частками до 5 %. Найбільше зниження кількості спостерігається у Донецькій і Луганській областях, що пов'язано зі скрутною політичною ситуацією в цих регіонах та втратою ВНЗ анексованої АР Крим. Всього лише за 2014 р. у цих регіонах втрачено 105 ВНЗ: 57 у Донецькій і 22 у Луганській областях та 26 в АР Крим.

У 2014–2015 н. р. кількість студентів, які навчалися в українських ВНЗ становила 1689,3 тис. осіб, з них за кошти державного бюджету – 833,24 тис. осіб (49,33 %) і за кошти фізичних осіб – 856 тис. осіб (50,67 %). Як бачимо, структура здобувачів вищої освіти за джерелами фінансування розподілилася майже пропорційно, з незначним перевищенням у бік приватного фінансування. Аналіз динаміки кількості студентів за джерелами фінансування навчання показав, що за період з 2010–2011 н. р. по 2014–2015 н. р. динаміка кількості студентів, які навчаються за кошти юридичних та фізичних осіб (контрактників) знизилася значно більше (на 40,78 %), ніж кількість студентів, які навчаються за кошти державного та місцевих бюджетів (на 20,33 %), причиною чого є зменшення доходів домогосподарств (рис. 3).

Примітка:

Б – фінансування за кошти державного і місцевих бюджетів;

К – фінансування за кошти юридичних та фізичних осіб

Рис. 3. Динаміка кількості студентів за джерелами фінансування

Структура контингенту студентів за джерелами фінансування навчання протягом останніх п'яти років змінювалася і у 2014–2015 н. р. майже досягла рівнозначності 50/50 %.

Разом з тим, у 2014–2015 н. р. вступило на навчання за кошти державного бюджету на 34 % менше, ніж було випущено студентів-бюджетників, а студентів-контрактників вступило всього на 12 % менше, ніж було випущено у звітному році, що свідчить про значне скорочення державного замовлення. За структурою бюджет/контракт у 2014–2015 н. р. вступ склав 53 % до 47 % відповідно, а випуск 60 % до 40 %, що ще раз підтверджує зменшення загальної кількості здобувачів вищої освіти, які навчаються за кошти держбюджету.

За структурою джерел фінансування в розрізі ВНЗ за рівнями акредитації у 2014–2015 н. р. до ВНЗ I–II р. а. прийнято на навчання 62,82 % студентів за кошти державного і місцевих бюджетів. На відміну від зазначених ВНЗ I–II р. а. до ВНЗ III–IV р. а. більшу частку прийнятих складають особи, яких зараховано на навчання на контрактній основі – 53,03 %. Разом з тим, цей показник має тенденцію до зниження, за останні п'ять років він знизився на 7,7 в. п. Динаміка вступу до ВНЗ за рівнями акредитації та їх випуску має аналогічні з загальною тенденції.

Кількість студентів на 10 тис. населення у 2014–2015 н. р. склала 394 особи, що на 28 % менше, ніж у 2010–2011 н. р., що також свідчить про тривале зменшення здобувачів вищої освіти, а отже зменшення кваліфікованих фахівців у майбутньому.

Як свідчить діаграма на рисунку 4, тенденція перевищення випуску над вступом триває, тому спостерігаємо щорічне втрачання контингенту ВНЗ.

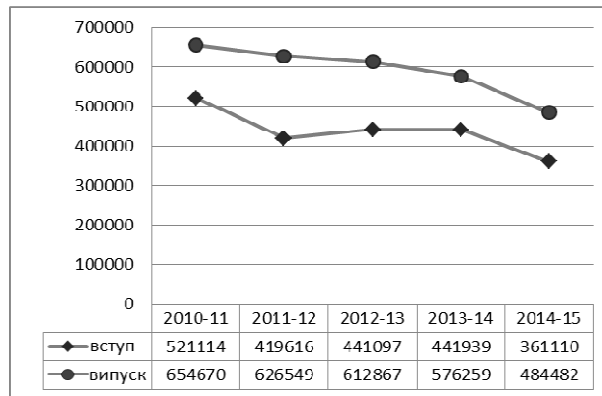

Рис. 4. Динаміка вступу та випуску здобувачів вищої освіти

Отже, протягом останніх п'яти років кількість випускників ВНЗ стала значно перевищувати кількість прийнятих на початковий курс навчання, в середньому на 34 %, чого до 2008 р. ніколи не спостерігалось в Україні. Крім того, співвідношення випуску до вступу має стабільну тенденцію зростання і за останні п'ять років виросло майже на 10 відсоткових пунктів. Все це є наслідком як демографічної кризи, так і відтоку студентів за кордон.

На початок 2014–2015 н. р. з метою здобуття вищої освіти за кордон виїхала майже 41 тис. осіб і щороку їх кількість зростає (рис. 5).

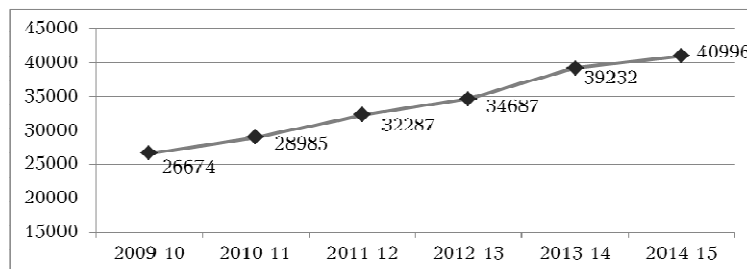

Рис. 5. Динаміка відтоку здобувачів вищої освіти, в зв'язку з виїздом на навчання за кордон

В середньому динаміка від'їзду студентів за кордон за останні п'ять років збільшилася на 41,44 %. Найбільший ріст відбувся за такими країнами, як Польща (майже в 4,5 рази), Канада, Італія, Іспанія, Австрія, Великобританія, Словаччина (від 1,5 до 2,5 разів). Має місце й зменшення відтоку до деяких країн, наприклад: США, Угорщина, Швеція, Латвія, Молдова, Білорусь (від 10 до 45 %).

У розрізі структури найпопулярніших країн, куди від'їжджають українці на навчання, статистика розподілилася таким чином: стабільно протягом останніх п'яти років лідируючі позиції займають Польща (32 %) та Німеччина (20 %), третє місце в структурі посідає Росія з часткою у 10 %. Усі інші країни розподілили обсяг українських здобувачів вищої освіти приблизно однаково від 2 до 5 %.

Разом з тим, зважаючи на зростання попиту співвітчизників на закордонну освіту, слід зазначити, що попит іноземців на українську освіту також зростає. Так у 2014–2015 н. р. до України на навчання прибуло 56933 іноземних студенти. Якщо порівнювати з тими, хто від'їхав на навчання за кордон, сальдо отримаємо позитивне з результатом +15937 осіб. Отже, прибуло до України майже на 30 % більше студентів-іноземців, ніж виїхало наших співвітчизників на навчання за кордон.

Найбільшу частку в структурі країн, з яких прибули студенти на навчання до українських вишів займає Туркменістан (23 %); Азербайджан (13 %); Індія (7 %). У попередні роки вагому частку займав Китай, більше 10 %, але з ускладненням економіко-політичної ситуації в Україні та посиленням конфлікту з Росією, частка іноземних студентів з Китаю суттєво зменшилася і станом на 2014–2015 н. р. склала всього 3 %. Інші країни займають досить незначні частки, в середньому до 5 %.

Динаміка кількості іноземних студентів, які навчаються в українських ВНЗ в середньому збільшилася на 49,17 % (рис. 6). У розрізі країн, з яких прибули студенти, динаміка їх кількості зростає найбільше за такими країнами, як Нігерія (більше ніж у 10 разів), Туркменістан (у 3 рази), Марокко (у 2 рази), Індія (61,72 %), Ліван (26,56 %), Туреччина (35,27 %), Азербайджан (21,82 %). Зменшення відбулося за такими країнами: Іран (-76 %), Китай (-63 %), Пакистан, Росія, Сирія та Грузія (до 50 %).

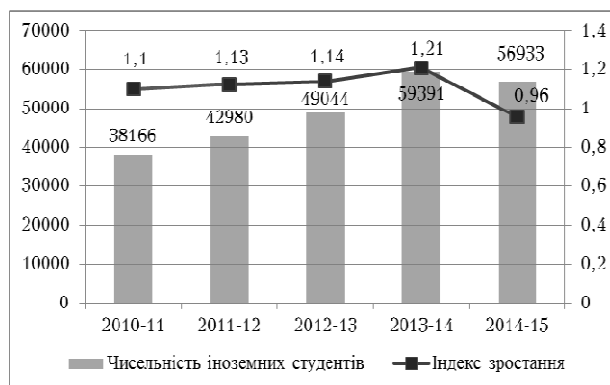

Рис. 6. Динаміка іноземних студентів

Аналіз динаміки вступу за галузями освіти дає можливість оцінити пріоритети державного замовлення щодо фахівців вищої категорії та переваги інтересів здобувачів, які навчаються за кошти фізичних осіб (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка здобувачів (вступ) за основними галузями освіти

Галузь знань	2010–2011 рр.		2013–2014 рр.		2014–2015 рр.		Динаміка, %	
	Д	К	Д	К	Д	К	Д	К
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Прийнято всього:	246422	274692	227318	214621	193739	167371	78,62	60,93
Освіта	19260	17784	18568	18112	15835	13788	82,22	77,53
Гуманітарні науки та мистецтво	25180	23309	23034	20717	19939	17557	79,19	75,32
Соціальні науки, бізнес, право	48601	124035	41552	89890	35007	65377	72,03	52,71
Природничі науки	14394	6028	13472	4301	11965	3639	83,12	60,37

Закінчення табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Інженерія	67746	36049	63576	24417	53582	20031	79,09	55,57
Будівництво та архітектура	12381	6928	11063	3377	8303	2498	67,06	36,06
Транспорт	11578	16003	11430	11684	9774	8429	84,42	52,67
Сільське, лісове і рибне господарство	9994	3761	9563	2516	8176	2223	81,81	59,11
Охорона здоров'я	14803	15680	17640	26139	15831	20824	106,94	132,81
Соціальне забезпечення	5200	10955	739	1485	637	1052	12,25	9,60
Сфера обслуговування	2634	7161	2708	7340	2241	7406	85,08	103,42
Військові науки	700	107	643		1125	57	160,71	53,27
Інформаційна безпека	988	423	1136	297	1049	296	106,17	69,98
Цивільна безпека	700	807	785	487	633	309	90,43	38,29

Джерело: [4]

Розподіл місць держзамовлення за галузями освіти за вступом у межах аналітичного періоду має таку тенденцію: протягом п'яти років збільшення держзамовлення спостерігається за такими галузями, як військові науки (+60,71 %), охорона здоров'я (+6,94 %) та інформаційна безпека (+6,17 %), що викликано актуальними потребами держави в нинішній час. За іншими галузями спостерігається зменшення держзамовлення в середньому на 20–25 %. Разом з тим, найбільшого скорочення місць держзамовлення зазнала галузь соціального забезпечення, майже на 90 %, причиною чого стало різке зменшення попиту з боку абітурієнтів на спеціальності цієї галузі.

Якщо аналізувати пріоритети при виборі професії тих здобувачів, які готові навчатися за власний кошт, то збільшення вступу відбулося за галузями охорона здоров'я (+32,81 %) та сфери обслуговування (+3,42 %),

інші галузі мають суттєве зменшення. Найбільшого спаду зазнала галузь соціального забезпечення, як і в держзамовленні, а також будівництво та архітектура (-64 %), цивільна безпека (-61,7 %), транспорт, інженерія, військові науки (-54 %).

Аналіз структури держзамовлення за галузями освіти свідчить про актуальність потреби економіки в фахівцях галузей: інженерія (27,7 %); соціальні науки, бізнес і право (18,07 %); гуманітарні науки та мистецтво (10,29 %). Інші галузі в структурі держзамовлення займають менше 10 %.

Необхідно зазначити, що після закінчення навчання всього 27,7 % молодих фахівців отримують направлення на роботу за фахом, з яких, як правило, 90 % тих, хто навчався за кошти держбюджету. Цей показник є вкрай низьким, що, в першу чергу, відображає проблеми якості підготовки фахівців та відсутність взаємозв'язку з підприємствами, узгодження реальних потреб роботодавців у фахівцях зі структурою освіти.

Однак потрібно вказати й на недосконалий механізм отримання інформації щодо працевлаштування фахівців, зокрема тих, які навчалися за кошти фізичних осіб, інформація про що більшістю ВНЗ не аналізується.

Аналізуючи викладацький склад ВНЗ України, в першу чергу, слід підкреслити динаміку загального скорочення, що пов'язано з ліквідацією та реорганізацією ряду навчальних закладів.

Разом з тим, якщо кількість ВНЗ знизилася за останні п'ять років на 22,3 %, то кількість педагогічних (ПП) і науково-педагогічних працівників (НПП) знизилася всього на 16 % (рис. 7).

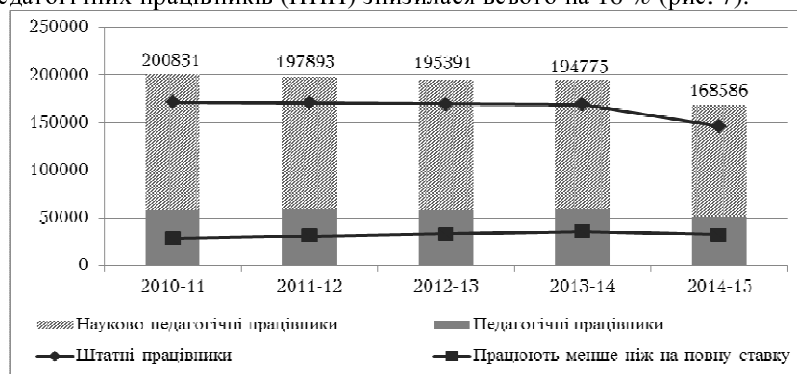

Рис. 7. Динаміка кількості викладацького складу ВНЗ

Загальна кількість ПП і НПП, які працювали у вищій освіті на початок 2014–2015 н. р. складає 168586 осіб, з яких 18 % працює у ВНЗ I–II р. а. і 82 % у ВНЗ III–IV р. а. За звітний період кількість ПП і НПП у ВНЗ I–II р. а. зменшилася на 17,7 %, й у ВНЗ III–IV р. а. – на 15,6 %.

Частка штатних працівників складає 86,87 %, їх кількість зменшувалася відповідно до загальної тенденції. Майже 20 % ПП і НПП працює менше ніж на повну ставку і їхня кількість зросла на 14,2 % протягом аналітичного періоду.

Якісна характеристика викладацького складу відображається кількістю ПП і НПП, що мають наукові ступені та вчені звання. За структурою викладацького складу частка ПП і НПП зі вченими ступенями складала у 2014 р. 45,56 %, що порівняно з 2010 р., більше на 4,86 відсоткові пункти. А частка працівників зі вченими званнями складала 32,33 %, яка, в свою чергу, збільшилася на 3,72 відсоткові пункти за аналогічний період. Отже, динаміка структури якісного складу ВНЗ є позитивною, що викликано об'єктивними факторами, зокрема скороченням чисельності ПП і НПП, під яке, в першу чергу, підпадають працівники без вчених ступенів.

У 2014 р. кількість працівників з вченими ступенями кандидата і доктора наук складала 76810 осіб та з вченими званнями доцента й професора – 54510 осіб (рис. 8). Кількість відповідних працівників зменшилася в середньому на 6 %. Однак у розрізі ВНЗ за рівнями акредитації маємо збільшення кількості кандидатів наук у ВНЗ I–II р. а. на 2,28 % та зниження інших категорій працівників на 20 %. У ВНЗ III–IV р. а. за усіма категоріями спостерігається зниження на 5–7 %.

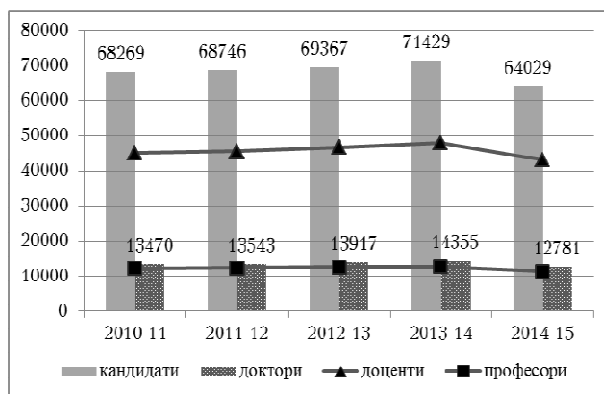

Рис. 8. Динаміка якості викладацького складу ВНЗ

Загальні витрати на освіту в Україні у 2009 р. склали 77,41 млрд грн., в тому числі на вищу освіту – 32,48 млрд грн. (41,96 %). Протягом п'яти років витрати збільшувалися (переважно за рахунок індексування цін). І у 2013 р. склали – 115,96 млрд грн., в тому числі на вищу освіту – 43,1 млрд грн. (37,17 %). Як бачимо, частка витрат на вищу освіту в загальній структурі витрат на освіту знизилася майже на 5 відсоткових пунктів. У розрізі ВНЗ за рівнями акредитації структура витрат на фінансування вищої освіти у 2013 р. розподілилася приблизно 12 % до 78 % на I–II та III–IV р. а. відповідно, яка за п'ять років майже не змінилася.

Частка витрат на вищу освіту у 2013 р. становила 2,3 % ВВП практично на максимальному рівні, але вже у 2014 р. показник знизився до рівня 1,8 % (рис. 9). Як бачимо, динаміка не має стабільної тенденції, кризовими в даному випадку є 2011 і 2014 рр., коли частка витрат на вищу освіту в структурі ВВП опускалася нижче 2 %. На сьогоднішній день така ситуація є об'єктивним відображенням загальноекономічної кризи в країні.

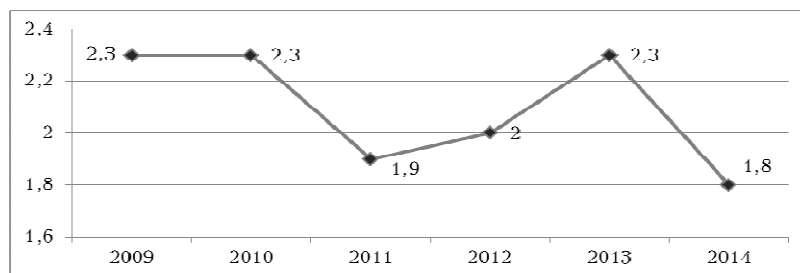

Рис. 9. Динаміка частки витрат на вищу освіту в структурі ВВП

Для оцінки якості фінансового забезпечення вищої освіти проаналізуємо витрати на одного студента, порівняно з витратами в інших країнах світу (табл. 2).

Таблиця 2
Фінансування одного студента, порівняно з фінансуванням в інших країнах (дол. США)

Країна	2010 р.	2013 р.	Динам., %	Кількість ВНЗ, 2013 р.	Кількість душ населення на один ВНЗ
Україна	1355	1791	132,18	854	53130
Німеччина	12600	15711	124,69	250	321034
Польща	6200	19269	310,79	286	134656
США	15800	29201	184,82	3301	96035
Франція	10100	14642	144,97	586	112670
Японія	10522	15957	151,65	721	176431
Середнє за вибіркою	11044	18956	183,38	-	168165,2

Джерело: [2, 4]

У 2013 р. на одного студента було витрачено 1791 долар, що більш ніж у 10 разів менше, ніж в середньому аналогічні витрати в інших країнах (рис. 10). Незважаючи на приріст показника, порівняно з 2010 р. на 32,18 %, витрати на одного студента вкрай недостатні, що прямо впливає на якість підготовки фахівців.

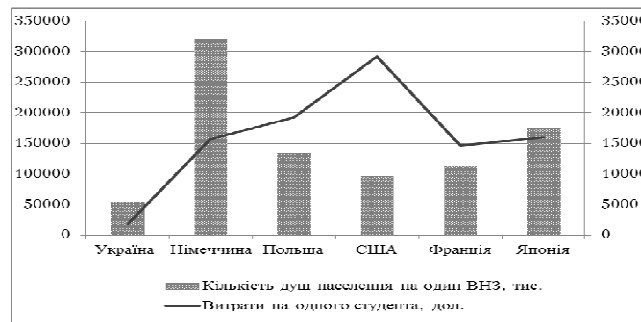

Рис. 10. Порівняння витрат на одного студента і кількості душ населення на один ВНЗ у різних країнах

Разом з тим, кількість ВНЗ в Україні перевищує ряд країн, де кількість населення значно вища. Саме тому в Україні на один ВНЗ припадає 53130 душ населення, враховуючи, що в середньому за вибіркою аналізованих країн цей показник сягає 168165 душ населення. З цього можна зробити висновки про невиправдано перевищену кількість українських вишів, що вимагає реструктуризації системи освіти і зосередження уваги на якості підготовки фахівців.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумки проведеного дослідження діяльності ВНЗ України, зазначимо, що за останні 10 років кількість вітчизняних вишів знизилася на 30 %. У 2014–2015 н. р. послуги вищої освіти надавали 664 ВНЗ України, з яких майже 80 % державної і комунальної форми власності. Тривалий час зберігається тенденція до зниження контингенту студентів та переважання випуску над вступом. Прогноз на основі динаміки народжуваності свідчить про можливість зростання контингенту студентів лише з 2019 р. За джерелами фінансування навчання контингент студентів розподілився практично рівнозначно: 49,3 % – за кошти державного та місцевих бюджетів і 50,7 % – за кошти приватних осіб.

Аналіз розподілу витрат на вищу освіту показав, що в Україні, порівняно з розвинутими європейськими країнами, досить низький рівень витрат з розрахунку на одного студента (10 % від середніх витрат на студента у розвинутих країнах).

Очевидною є незбалансованість між масштабами діяльності та обсягами фінансування у вищій школі. Дефіцитні бюджети на освіту, нерегулярне надходження бюджетних коштів і непрозорість їхнього розподілу на обласному й місцевому рівнях мають, як наслідок, зниження якості й ефективності освітніх послуг [2]. Все це, а також брак належного контролю за цільовим використанням бюджету призводить до падіння довіри населення до державної системи освіти. Разом з тим, зважаючи на загальнодержавну економічну кризу та політичні негаразди в країні, ВНЗ знаходять резерви функціонувати і забезпечувати належні освітні послуги населенню. Реорганізація системи вищої освіти, що наразі триває в країні, дає свої плоди, головним з яких є зародження нових компетентностей вишів, а саме самовиживання і саморозвитку навіть у кризових умовах.

У перспективі подальших досліджень – розробка методологічних засад реформування системи управління ВНЗ.

Список використаної літератури:

1. Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження: моніторингове дослідження : аналіт. звіт / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнародний Фонд досліджень освітньої політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, О.І. Шарова. – К. : Таксон, 2014. – 144 с.
2. Національні рахунки освіти України у 2013 році : статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. – К., 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Освіта в Україні – 2013. Аналітична довідка Центру дослідження суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/osvita-v-ukraini-2013>.
4. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2014/15 навчального року : статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. – 2015

(аналогічні за 2009/10–2013/14 н.р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.ukrstat.gov.ua>.

МОРГУЛЕЦЬ Оксана Борисівна – кандидат економічних наук, доцент, директор навчально-методичного центру управління підготовкою фахівців Київського національного університету технологій та дизайну.

Наукові інтереси:

– методологія управління ВНЗ.

Тел.: (066) 785–45–74.

E-mail: morgulets_oks@ukr.net.

Стаття надійшла до редакції 03.08.2015.